

Sygn. akt I UZP 6/09

UCHWAŁA

składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego

Dnia 10 września 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

Prezes SN Walerian Sanetra (przewodniczący)

SSN Małgorzata Gersdorf

SSN Józef Iwulski

SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca, uzasadnienie)

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (sprawozdawca)

SSN Romualda Spyt

SSN Andrzej Wróbel

Protokolant Michał Raczkowski

z udziałem Prokuratora Prokuratury Krajowej Jana Szewczyka

w sprawie z odwołania Jadwigi C.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.

o wysokość świadczenia,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 10 września 2009 r.,

zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Najwyższy

postanowieniem z dnia 20 marca 2009 r., sygn. akt I UZP 7/08,

"Czy kwotę bazową obowiązującą w dacie złożenia wniosku o emeryturę na podstawie art. 27 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) przez osobę pobierającą wcześniejszą emeryturę, która po uzyskaniu prawa do wcześniejszej emerytury podlegała co najmniej 30

miesiący ubezpieczeniu społecznemu, uwzględnia się przy obliczaniu zarówno tzw. części socjalnej nowej emerytury, jak i podstawy jej wymiaru (art. 53 ust. 1 i ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych)?"

podjął uchwałę:

Kwotę bazową obowiązującą w dacie złożenia wniosku o emeryturę na podstawie art. 27 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) przez osobę mającą ustalone prawo do wcześniejszej emerytury, która podlegała co najmniej trzydziści miesięcy ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, uwzględnia się tylko do obliczenia części socjalnej później ustalonej emerytury (art. 53 ust. 1 pkt 1 i ust. 4 tej ustawy).

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny w B. postanowieniem z 16 grudnia 2008 r. (w sprawie III AUa 1040/08) przedstawił Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne o treści:

"Czy przy ustalaniu wysokości emerytury warunkiem koniecznym zastosowania art. 53 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. nr 39 z 2004 poz. 353 ze zm.) - jest wcześniejsze ustalenie wyższego od poprzednio obliczonego wskaźnika wysokości podstawy wymiaru emerytury (w myśl art. 110 ust. 1 tej ustawy)?"

W tej sprawie Sąd Najwyższy postanowieniem z 20 marca 2009 r. (I UZP 7/08) przekazał powiększonemu składowi zagadnienie prawne:

"Czy kwotę bazową obowiązującą w dacie złożenia wniosku o emeryturę na podstawie art. 27 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) przez osobę pobierającą wcześniejszą emeryturę, która po uzyskaniu prawa do wcześniejszej emerytury podlegała co najmniej trzydziści miesięcy ubezpieczeniu społecznemu, uwzględnia się przy obliczaniu zarówno tzw. części socjalnej nowej emerytury, jak i podstawy jej wymiaru (art. 53 ust. 1 i ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych)?"

Oba zagadnienia mają na uwadze uchwałę Sądu Najwyższego z 8 maja 2008 r. (I UZP 1/08) stwierdzającą, że:

"Ubezpieczona, pobierająca wcześniejszą emeryturę przyznaną na podstawie rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 26 stycznia 1990 r. w sprawie wcześniejszych emerytur dla pracowników zwalnianych z pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy (Dz.U. Nr 4, poz. 27), która po nabyciu po 1 lipca 2004 r. prawa do emerytury na podstawie art. 27 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2004 r., Nr 39, poz. 353 ze zm.) podlegała przez co najmniej 30 miesięcy ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnym lub rentowym ma prawo do ustalenia wysokości emerytury według kwoty bazowej z daty zgłoszenia wniosku o przeliczenie wysokości emerytury zarówno w zakresie tzw. części socjalnej, jak i części stażowej emerytury (art. 53 ust. 1 i 4 w związku z art. 110 tej ustawy)".

Stany faktyczne w obu sprawach - w pierwszej, w której wynikło pytanie Sąd Apelacyjny (III AUa 1040/08) i w drugiej, w której Sąd Najwyższy podjął uchwałę z 8 maja 2008 r. (I UZP 1/08) – co do zdarzeń mających obecnie znaczenie można uznać za podobne. Ubezpieczeni uzyskali wcześniejszą emeryturę, po czym pracowali ponad 30 miesięcy. Po wniosku o emeryturę zwykłą na podstawie art. 27 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (dalej powołuje się tylko artykuły tej ustawy), organ rentowy przyznał emeryturę od daty wniosku obliczoną w części stażowej od podstawy wymiaru emerytury wcześniejszej i z częścią socjalną obliczoną według kwoty bazowej z

chwili wniosku o nowe świadczenie. Odmówiono natomiast zainteresowanym ustalenia całego świadczenia, czyli również części stażowej z zastosowaniem nowej kwoty bazowej. W sprawie w której powstało przedstawione zagadnienie Sąd Okręgowy uwzględnił odwołanie i zmienił decyzję organu rentowego przez przeliczenie podstawy wymiaru według kwoty bazowej z daty wniosku o emeryturę powszechną na podstawie art. 27. Zaakceptował pogląd przyjęty w uchwale z 8 maja 2008 r. (I UZP 1/08). Z uzasadnienia tej uchwały wynika, że przepis art. 53 ust. 3 dotyczy przyjmowania do obliczeń określonej kwoty bazowej w zakresie części socjalnej emerytury. Przepis art. 53 ust. 4 wyłącza w pierwszym rzędzie zastosowanie przewidzianej w art. 53 ust. 3 reguły dotyczącej kwoty bazowej w przypadku, kiedy zainteresowany po nabyciu uprawnień do świadczenia (emerytury wcześniejszej) podlegał co najmniej przez 30 miesięcy ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Ponieważ mechanizm art. 21 znajduje zastosowanie do przypadków, kiedy emeryturę ustala się w następstwie osiągnięcia wieku, oznacza to w konsekwencji, że w przypadku dalszego podlegania ubezpieczeniu do obliczenia emerytury znajdują zastosowanie ogólne zasady ustawy emerytalnej regulujące wpływ podlegania ubezpieczeniu społecznemu (dalszego zatrudnienia) po nabyciu prawa do emerytury, także emerytury wcześniejszej, na pobierane dotychczas świadczenie. Są one zawarte w art. 110 ustawy emerytalnej. Zgodnie z tym przepisem wysokość emerytury lub renty oblicza się ponownie od podstawy wymiaru ustalonej w sposób określony w art. 15, z uwzględnieniem ust. 3, jeżeli do jej obliczenia wskazano podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe na podstawie przepisów prawa polskiego przypadającą w całości lub w części po przyznaniu świadczenia, a wskaźnik jest wyższy od poprzednio obliczonego. Równocześnie jednak art. 53 ust. 4 ma charakter przepisu szczególnego w stosunku do art. 110, przez to, że przewidziane w tym ostatnim przepisie zasady znajdują zastosowanie dopiero w przypadku, kiedy zainteresowany, pobierający wcześniejszą emeryturę, podlegał co najmniej przez 30 miesięcy ubezpieczeniu społecznemu. Przy krótszym okresie podlegania ubezpieczeniu społecznemu wysokość wcześniejszej emerytury będzie ustalana zgodnie z art. 21 ust. 1 pkt 1 w związku z ust. 2 pkt 1 i w związku z art. 53 ust. 3, tzn. przy

zastosowaniu tej samej kwoty bazowej, którą ostatnio przyjęto do ustalenia podstawy wymiaru.

Sąd Apelacyjny w B. przychylił się do wykładni uchwały z 8 maja 2008 r., jednak zapytał czy warunkiem koniecznym zastosowania art. 53 ust. 4 jest wcześniejsze ustalenie wyższego od poprzednio obliczonego wskaźnika wysokości podstawy wymiaru emerytury (w myśl art. 110 ust. 1). Niezależnie, według tego Sądu, emerytura wcześniejsza i powszechna (zwykła), to odrębne świadczenia, co w aspekcie art. 53 ust. 4, będącego *lex specialis* do art. 21, prowadzi do konieczności stosowania nowej kwoty bazowej nie tylko do części socjalnej emerytury (art. 53 ust. 1), ale również do jej części stażowej, bez odwoływania się do treści art. 110 ustawy, który ma zastosowanie przy przeliczeniu uprzednio przyznanej emerytury. Uchwała z 8 maja 2008 r., odwołująca się do art. 110, może sugerować konieczność ustalenia wyższego wskaźnika wysokości podstawy wymiaru świadczenia, albowiem przepis ten od takiej przesłanki uzależnia możliwość przeliczenia świadczenia przy uwzględnieniu nowej kwoty bazowej.

Sąd Najwyższy przedstawiając zagadnienie składowi powiększonemu uznał, że odpowiedź na pytanie Sądu Apelacyjnego jest uzależniona od wykładni art. 53 ust. 4, tzn. od rozważenia, czy spełnienie warunku podlegania ubezpieczeniu społecznemu przez co najmniej trzydzieści miesięcy po uzyskaniu prawa do wcześniejszej emerytury powoduje konieczność obliczenia wysokości emerytury nabywanej po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego, przy uwzględnieniu nowej kwoty bazowej zarówno w tzw. części socjalnej, jak i w części stażowej świadczenia. Wątpliwości tych nie usunęła uchwała z 8 maja 2008 r., albowiem jej stanowisko oparto nie tylko o treść art. 53, ale również o art. 110, który nie ma zastosowania przy ustalaniu wysokości emerytury nabywanej na podstawie art. 27 po raz pierwszy, lecz dopiero przy jej późniejszym przeliczaniu. Nie jest przy tym jasne, czy w uchwale przyjęto „hipotetycznie w okolicznościach rozpoznawanej sprawy, że wniosek ubezpieczonej dotyczący przyjęcia nowej kwoty bazowej” do całej emerytury stanowi wniosek o ponowne ustalenie wysokości emerytury nabytej na podstawie art. 27, co umożliwiłoby zastosowanie art. 110, czy też uznano, „iż emerytura, do której prawo ubezpieczona nabyła z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego jest tym samym rodzajowo świadczeniem co wcześniejsza

emerytura, a zatem nie ustala się do niej prawa, a jedynie przelicza emeryturę uprzednio przyznaną z uwzględnieniem nowych okresów ubezpieczenia". W obu sprawach, tj. objętej uchwałą z 8 maja 2008 r. i w tej, w której Sąd Apelacyjny przedstawił zagadnienie prawne, nie można przyjąć, że ubezpieczeni wnosili o przeliczenie któregośkolwiek ze świadczeń z uwzględnieniem do podstawy wymiaru składki przypadającej choćby w części po przyznaniu świadczenia. Kontrowersyjny jest też pogląd, że emerytura wcześniejsza jest tym samym rodzajowo świadczeniem co emerytura nabywana na podstawie art. 27. Brak jest podstaw do przyjęcia, że nabycie prawa do nowego świadczenia musi się łączyć z wygaśnięciem prawa do świadczenia uprzednio pobieranego. Emerytura przysługująca z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego jest innym rodzajem świadczenia niż wcześniejsza emerytura. Nabycie emerytury na podstawie art. 27 przez osobę pobierającą wcześniejszą emeryturą wiąże się z koniecznością ustalenia wysokości nowego świadczenia nie poprzez przeliczenie dotychczas pobieranego, ale na nowo, według ustawy emerytalnej. Z uwagi na pobieranie wcześniejszej emerytury istnieje wyłącznie jedna możliwość - ustalenia podstawy wymiaru emerytury w wysokości podstawy wcześniejszej emerytury uwzględniającej rewaloryzację oraz wszystkie kolejne waloryzacje przypadające w okresie następującym po ustaleniu prawa do emerytury (art. 21 ust. 2 pkt 1). Ustalając wzajemną relację art. 53 do art. 21, struktura art. 53 wskazuje, że w ust. 1 i 2 stanowi on ogólną zasadę obliczania wysokości świadczenia, nie zajmując się sposobem ustalania podstawy jej wymiaru, albowiem ten regulowany jest artykułami od 15 do 23. Z kolei ust. 3 i ust. 4 art. 53 odnoszą się do sytuacji szczególnej, która została unormowana w art. 21 ustawy emerytalnej. Jeżeli wnioskodawca pobierał wcześniejszą emeryturę, to podstawa wymiaru emerytury z art. 27 obliczana jest zgodnie z art. 21 ust. 2 pkt 1 w związku z art. 21 ust. 1 pkt 1. Zatem art. 53 ust. 3 i 4 dotyczą wyłącznie zasad obliczania tzw. części socjalnej. Również sformułowanie, że „emeryturę, której podstawę wymiaru stanowi podstawa wymiaru świadczenia, o którym mowa w art. 21 ust. 1 pkt 1 i ust. 2, oblicza się od tej samej kwoty bazowej, którą ostatnio przyjęto do ustalenia podstawy wymiaru" prowadzi do podobnego wniosku. W części stażowej czynności rachunkowych się nie dokonuje, albowiem tę stanowią odpowiednie do posiadanych okresów

składkowych i nieskładkowych procenty zwaloryzowanej podstawy wymiaru wcześniejszej emerytury (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24 kwietnia 2006 r., P 9/05, OTK-A 2006 nr 4, poz. 46). Konsekwencją uznania, iż art. 53 ust. 3 odnosi się wyłącznie do części socjalnej, tj. zastosowania poprzedniej kwoty bazowej, jest stwierdzenie, że art. 53 ust. 4 wyłączający stosowanie art. 53 ust. 3 w stosunku do tych ubezpieczonych, którzy po nabyciu prawa do renty lub wcześniejszej emerytury podlegali ubezpieczeniu co najmniej przez 30 miesięcy, dotyczy obliczania części socjalnej od kwoty bazowej z daty wniosku o emeryturę na podstawie art. 27, a nie stosowania tejże kwoty bazowej do wyliczenia podstawy wymiaru świadczenia, tak jak przyjęto w uchwale z 8 maja 2008 r. Ponowne ustalenie wysokości emerytury z nową kwotą bazową jest możliwe na podstawie art. 110, jeśli po nabyciu emerytury na podstawie art. 27 ubezpieczenie jest kontynuowane, lecz to nie wywołuje wątpliwości. Konieczne jest odróżnienie dwóch sytuacji, tj. obliczenia emerytury nabywanej na podstawie art. 27 przez pobierającego wcześniejszą emeryturę i ponownego obliczenia wysokości emerytury nabytej z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego, albowiem utożsamianie tych dwóch zdarzeń, jak przyjęto w uchwale z 8 maja 2008 r., nie wydaje się właściwe. Przepisy art. 53 ust. 3 i 4 nie dotyczą ponownego obliczania wysokości emerytury, wobec czego nie mogą stanowić *lex specialis* do art. 110. Ponowne obliczenie wysokości emerytury wymaga uprzedniego nabycia prawa do tego świadczenia, ustalenia jego wysokości stosownie do art. 53, a następnie złożenia przez ubezpieczonego odpowiedniego wniosku, wskazania do obliczenia świadczenia podstawy wymiaru składki przypadającej w całości lub w części po nabyciu prawa do emerytury z osiągnięciem powszechnego wieku i wykazania wyższego wskaźnika wysokości podstawy wymiaru od poprzednio obliczonego, z wyjątkiem tego emeryta, który od dnia ustalenia prawa do świadczenia do zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie świadczenia, nie pobrał świadczenia wskutek zwieszenia prawa do emerytury lub gdy okres wymagany do ustalenia podstawy przypada w całości po przyznaniu prawa do świadczenia, a wskaźnik wysokości podstawy wynosi co najmniej 130% (art. 110).

Zagadnienie przedstawione przez Sąd Apelacyjny wskazuje jednak, że treść art. 53 ust. 3 i 4 może prowadzić również do interpretacji, że z uwagi na używane przez

art. 53 ust. 3 sformułowanie „emeryturę oblicza się”, przepis ten odnosi się do ustalenia od poprzedniej kwoty bazowej obu części składowych emerytury (socjalnej i stażowej), a zatem konsekwentnie art. 53 ust. 4 dotyczy obliczania od nowej kwoty bazowej zarówno części socjalnej, jak i części stażowej emerytury nabywanej na podstawie art. 27 przez pobierającego wcześniejszą emeryturę. Z uwagi na to, że do takich wniosków, choć z innych względów, prowadzi też uchwała z 8 maja 2008 r., niezbędne dla możliwości udzielenia odpowiedzi na pytanie Sądu Apelacyjnego, jest uprzednie rozstrzygnięcie wątpliwości ujawniającej się na tle art. 53 ust. 3 i 4, czy przepisy te dotyczą obliczania od określonej tam kwoty bazowej zarówno części socjalnej, jak i części stażowej emerytury nabywanej na podstawie art. 27 przez pobierającego wcześniejszą emeryturę, czy też odnoszą się wyłącznie do tego składnika emerytury, który stanowi 24 % kwoty bazowej. Przyjęcie tej ostatniej interpretacji czyni całkowicie bezprzedmiotowym rozważania odnośnie do konieczności wykazania wyższego wskaźnika wysokości podstawy wymiaru stosownie do art. 110 ust. 1.

Sąd Najwyższy w składzie powiększonym zważył, co następuje:

I. Emerytura składa się z części socjalnej (art. 53 ust. 1 pkt 1) oraz z części stażowej, zależnej od podstawy jej wymiaru (art. 53 ust. 1 pkt 2 i 3). Obie części zależą od kwoty bazowej, część socjalna bezpośrednio jako 24 % kwoty bazowej, a podstawa wymiaru pośrednio, gdyż wpierw wylicza się wskaźnik wysokości podstawy wymiaru i mnoży się go przez kwotę bazową (art. 15). Kwota bazowa wynosi 100 % przeciętnego wynagrodzenia pomniejszonego o potrącone od ubezpieczonych składki na ubezpieczenia społeczne (art. 19). Algorytm zawarty w art. 53 ma zastosowanie do obliczenia emerytury wcześniejszej oraz do emerytury później ustalonej w związku z uzyskaniem zwykłego wieku emerytalnego. Przy ustalaniu pierwszej emerytury ta sama kwota bazowa przyjmowana jest do części socjalnej i do podstawy wymiaru. Taka tożsamość kwoty bazowej nie musi się powtórzyć przy ustalaniu nowej emerytury, gdy po ustaleniu wcześniejszej emerytury ubezpieczony podlegał co najmniej przez 30 miesięcy ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Zmiana art. 53 od 1

lipca 2004 r. (ustawą z 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw - Dz.U. Nr 121, poz. 1263) poprzez dodanie przepisów ust. 3-5 wywołała wątpliwość czy emeryt mający ustalone prawo do wcześniejszej emerytury i który podlegał co najmniej 30 miesięcy ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym ma prawo do obliczenia obu części później ustalonej emerytury (powszechnej) według aktualnej kwoty bazowej, czy jedynie do obliczenia jej części socjalnej. Zgodnie z przepisem art. 53 ust. 3 emeryturę nową, której podstawę wymiaru stanowi podstawa emerytury poprzedniej (wcześniejszej), oblicza się od tej samej kwoty bazowej, którą ostatnio przyjęto do ustalenia podstawy wymiaru, a następnie emeryturę podwyższa się w ramach waloryzacji przypadających do dnia nabycia uprawnień do emerytury. Z kolei przepis art. 53 ust. 4 stanowi, że rozwiązania z ust. 3 nie stosuje się, jeżeli zainteresowany po nabyciu uprawnień do świadczenia (emerytury wcześniejszej), którego podstawę wskazał za podstawę wymiaru emerytury, podlegał co najmniej przez 30 miesięcy ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym.

Kluczem do rozstrzygnięcia zagadnienia jest przepis art. 53 ust. 1 pkt 1, gdyż odnosi się do obliczenia części socjalnej emerytury i tylko do tej części mają zastosowanie przepisy ust. 3 i 4, dodane wskazaną ustawą zmieniającą. Przed zmianą art. 53 ust. 1 pkt 1 stanowił, że emerytura w części socjalnej wynosi 24 % kwoty bazowej, o której mowa w art. 19. Po zmianie art. 53 ust. 1 pkt 1 stanowi, że emerytura w części socjalnej wynosi 24 % kwoty bazowej, o której mowa w art. 19, z zastrzeżeniem ust. 3 i 4. Po zmianie art. 53 ust. 1 pkt 1 jednoznacznie zatem stwierdza, że nowe rozwiązanie z ust. 3 i 4 odnosi się tylko do części socjalnej emerytury. Uzasadnia to stwierdzenie, że kolejną emeryturę w części socjalnej ustala się od tej samej kwoty bazowej, którą ostatnio przyjęto do ustalenia podstawy wymiaru, chyba że zainteresowany po nabyciu wcześniejszej emerytury podlegał co najmniej przez 30 miesięcy ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym (art. 53 ust. 1 pkt 1 w związku z ust. 3 i 4).

Skoro zatem przepisy ust. 3 i 4 odnoszą się tylko do części socjalnej emerytury (art. 53 ust. 1 pkt 1), a nie do jej części stażowej (art. 53 ust. 1 pkt 2 i 3), to

rozwiązanie zawarte w ust. 3 i 4 art. 53 nie dotyczy modyfikacji podstawy wymiaru emerytury. Nieuprawnione jest zatem założenie, iż przepis ust. 4 wyłącza stosowanie poprzedniej kwoty bazowej („tej samej kwoty bazowej, którą ostatnio przyjęto do ustalenia podstawy wymiaru”) nie tylko do obliczenia części socjalnej, lecz również do obliczenia podstawy wymiaru nowej emerytury. Przepis ust. 4 nie ma samodzielnego znaczenia, gdyż ściśle łączy się z przepisem ust. 3 i zastosowanie obu odnosi się tylko do części socjalnej emerytury, albowiem ustawodawca tylko taki zakres ich działania wyraźnie zastrzegł w art. 53 ust. 1 pkt 1. Przepis ust. 4 wyłącza więc jedynie regułę, że nowej kwoty bazowej nie stosuje się do obliczenia części socjalnej później ustalonej emerytury (art. 53 ust. 1 pkt 1 i ust. 4).

II. Inne zapatrywanie na znaczenie przepisu art. 53 ust. 4, łączone z wprowadzeniem aktualnej kwoty bazowej do obliczenia podstawy wymiaru nowej emerytury, nie jest zasadne, gdyż przepis art. 53 nie zajmuje się ustalaniem podstawy wymiaru emerytury. Przed jego zastosowaniem podstawa wymiaru musi być już ustalona (art. 53 ust. 1 pkt 2 i 3). Pytanie o kwotę bazową w części stażowej emerytury nowej (zwykłej) po emeryturze wcześniejszej sprowadza się tylko do pytania o podstawę wymiaru poprzedniej emerytury. Ustawa emerytalna ściśle określa podstawę wymiaru poprzedniej emerytury a zarazem kwotę bazową przyjmowaną do jej ustalenia. Dla pierwszej emerytury podstawę wymiaru ustala się na podstawie art. 15 w związku z art. 19, a dla kolejnej na podstawie art. 21 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 pkt 1. Podstawę wymiaru emerytury dla osoby, która wcześniej miała ustalone prawo do emerytury stanowi podstawa wymiaru poprzedniej emerytury w wysokości uwzględniającej rewaloryzację oraz wszystkie kolejne waloryzacje przypadające w okresie następującym po ustaleniu emerytury (art. 21 ust. 1 pkt 1 w związku z ust. 2 pkt 1). W obliczeniu emerytury zwykłej po wcześniejszej nie ma zastosowania przepis art. 21 ust. 1 pkt 2, czyli nie jest możliwe ustalenie podstawy wymiaru nowej (powszechnej) emerytury na nowo w myśl art. 15. Wynika to z odniesienia reguły ustalania podstawy wymiaru nowej emerytury tylko do przepisu art. 21 ust. 1 pkt 1, czyli do podstawy wymiaru poprzedniej emerytury. Brak jest zatem podstawy prawnej, która pozwalałaby przyjąć nową kwotę bazową do obliczenia podstawy wymiaru nowej (kolejnej) emerytury.

Uzyskanie pierwszej emerytury łączy się z zastosowaniem określonej kwoty bazowej do ustalenia jej podstawy wymiaru i dalej emerytura powiązana jest z tą podstawą wymiaru emerytury. Podstawy tej nie zmienia przepis art. 53, w oparciu o który oblicza się później ustalaną emeryturę. Innymi słowy, dodane przepisy ust. 3 i 4 nie dotyczą zmiany kwoty bazowej w podstawie wymiaru emerytury. Przepis art. 53 ust. 4 wymaga tylko zmiany kwoty bazowej w części socjalnej emerytury, gdy zainteresowany po nabyciu uprawnień do świadczenia, którego podstawę wskazał za podstawę wymiaru emerytury, podlegał co najmniej przez 30 miesięcy ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym (art. 53 ust. 3 i 4 w związku z ust. 1 pkt 1).

III. Powyższą wykładnię można uzupełnić o dalszą analizę, w szczególności wskazanie, że zmiana art. 53 od 1 lipca 2004 r., przez wprowadzenie regulacji ujętej w jego przepisach ust. 3 i 4, niewątpliwie łączy się z odejściem od akceptowanego w orzecznictwie stosowania nowej kwoty bazowej do obliczania części socjalnej nowego świadczenia (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z 29 października 2002 r., III UZP 7/02, OSNP 2003 r. Nr 2, poz. 42; także uchwałę Sądu Najwyższego z 28 czerwca 2005 r., III UZP 1/05, OSNP 2005 r. Nr 24, poz. 395). Jasna w założeniu ustawodawcy pierwotna treść przepisu art. 53 nie była tak klarowna w wykładni sądowej, która w emeryturze po rencie do ustalenia części socjalnej przyjmowała kwotę bazową z chwili wniosku o emeryturę. Taki rezultat wykładni art. 53 nie był aprobowany, czemu dano jednoznaczny wyraz w treści wprowadzonych do art. 53 przepisów ust. 3 i 4. Według tej zmiany regułą jest obliczanie części socjalnej kolejnej emerytury od tej samej kwoty bazowej, którą ostatnio przyjęto do ustalenia podstawy wymiaru - art. 53 ust. 3. Wyjątkiem od niej jest tylko przepis z ust. 4. Trybunał Konstytucyjny nie stwierdził niekonstytucyjności tego rozwiązania (wyrok z 24 kwietnia 2006 r., P 9/05, OTK-A z 2006 r. Nr 4, poz. 46). Ustawodawca rozszerzając regulację art. 53 o przepisy ust. 3 i 4 wyraźnie w ten sposób wskazał, że przy braku 30 miesięcy ubezpieczenia społecznego emeryturę oblicza się od tej samej kwoty bazowej, którą ostatnio przyjęto do ustalenia podstawy wymiaru emerytury. Stwierdził zatem, że sama zmiana emerytury wcześniejszej na zwykłą nie powoduje stosowania nowej kwoty bazowej do ustalenia części socjalnej nowej emerytury. Wykładnia art. 53 ust. 1 potwierdza

więc wspólny algorytm do obliczania emerytury pierwotnej (wcześniejszej) i kolejnej (zwykłej), jednak nie dla sekwencji takiej jak w przedstawionym zagadnieniu, gdyż wówczas zastosowanie ma przepis art. 53 ust. 1 pkt 1, odwołujący się do rozwiązania z ust. 3 i 4 („z zastrzeżeniem ust. 3 i 4”). Podstawowa reguła wyraźnie zatem stanowi, że po przejściu na nowe świadczenie ustalenie części socjalnej emerytury na podstawie aktualnej nowej kwoty bazowej nie jest możliwe, z wyjątkiem sytuacji określonej w przepisie ust. 4 art. 53. Zatem tylko wysokość części socjalnej emerytury wypełnia zakres nowej regulacji z art. 53 ust. 3 i 4, czyli dopuszczalność stosowania nowej kwoty bazowej (z chwili wniosku o emeryturę lub nabycia do niej prawa) do części socjalnej nowej emerytury.

IV. Przepisy art. 53 i art. 110 dotyczą niezależnych regulacji ustawy emerytalnej, których sensu nie można korygować przez wzajemnie odwoływanie się jednej do drugiej. Tak jak wskazano, art. 53 nie dotyczy ustalania podstawy wymiaru emerytury i już tylko w tym znaczeniu jest rozłączny z art. 110. Zachodzą też dalsze zasadnicze różnice, gdyż w art. 53 ust. 4 chodzi tylko o sam okres ubezpieczenia, czyli nie ma znaczenia wysokość składki (podstawy jej wymiaru) w okresie owych „co najmniej 30 miesięcy ubezpieczenia”. Natomiast w przepisie art. 110 znaczenie ma nie tyle sam okres ubezpieczenia, co właśnie wielkość składki, która pozwala osiągnąć wymagany wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyższy od poprzednio obliczonego - w sytuacji objętej przepisem ust. 1 art. 110 - albo wynoszący co najmniej 130 % w sytuacji z przepisu ust. 2 art. 110. Nadto przepis art. 53 (w tym ust. 4) stosuje się z urzędu do ustalenia wysokości emerytury, natomiast tryb przeliczenia podstawy wymiaru z art. 110 tylko na wniosek zainteresowanego. Łącznikiem przepisów art. 53 i art. 110, lecz tylko o znaczeniu faktycznym, może być okres ubezpieczenia po nabyciu wcześniejszej emerytury wynoszący co najmniej 30 miesięcy. Jednoczesne jednak zastosowanie obu przepisów - art. 53 i 110 - nie jest możliwe, gdyż do zastosowania pierwszego podstawa wymiaru musi być już ustalona i przyjmuje się ją z poprzedniej emerytury. Z kolei tryb przeliczenia podstawy wymiaru z art. 110 może mieć zastosowanie tylko do emerytury już przyznanej, a nie do emerytury dopiero ustalanej. Przeciwnie założenie nie jest uprawnione nawet dla tych ubezpieczonych, którzy po ustaleniu wcześniejszej emerytury nie pobierali świadczenia wskutek zawieszenia prawa do świadczenia.

Taką bowiem sytuację art. 110 ust. 2 również uwzględnia z dalszym uwarunkowaniem co do wysokości wskaźnika wysokości podstawy. Samodzielne znaczenie i odrębne funkcje art. 53 i art. 110 nie pozwalają zatem aprobować wykładni opartej na założeniu, że art. 53 ust 4 stanowi przepis szczególny do art. 110 i w konsekwencji uprawnia obliczenie wysokości później ustalonej emerytury (nowej) według kwoty bazowej z daty wniosku zarówno w części socjalnej, jak i w części stażowej emerytury. Przy takiej wykładni wskazana odrębność obu przepisów potwierdzałaby raczej stanowisko, że przy stosowaniu art. 53 ust. 4 nie można by rezygnować z warunków z art. 110.

V. Między przepisami art. 53 i art. 110 nie ma zależności ogólnej i szczególnej. Nie jest jednak wykluczone, że stan faktyczny może wypełniać warunki obu tych regulacji. Wówczas zainteresowany na podstawie art. 110 może uzyskać przeliczenie podstawy wymiaru, a część socjalną od nowej kwoty bazowej po spełnieniu warunków z art. 53. Stanowi to jednak przedmioty odrębnych rozstrzygnięć (decyzji), gdyż tryb z art. 110 odnosi się do emerytury już ustalonej (uprzednio przyznanej). Chodzi przy tym o dwie różne emerytury, stąd znaczenie może mieć właściwa kolejność wniosków. Ustalenie wysokości nowej emerytury może poprzedzać przeliczenie podstawy wymiaru wcześniejszej emerytury. W sytuacji gdy nowy okres „co najmniej 30 miesięcy ubezpieczenia”, już jako podstawa wymiaru składek, pozwoli na ponowne obliczenie wysokości wcześniejszej emerytury w trybie art. 110, czyli z nową kwotą bazową w podstawie wymiaru, to ta kwota bazowa może stanowić odniesienie do ustalania części socjalnej później ustalonej emerytury (art. 110, art. 21 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 pkt 1, art. 53 ust. 1 i ust. 3). Przy spełnianiu warunków z art. 110 ubezpieczony może wystąpić o przeliczenie podstawy wymiaru wcześniejszej emerytury w każdym czasie. Do tego przeliczenia nie jest konieczne posiadanie aż „co najmniej 30 miesięcy” ubezpieczenia społecznego (art. 53 ust. 4). Może więc wystąpić z takim wnioskiem w okresie bezpośrednio poprzedzającym wniosek o przyznanie i ustalenie nowej (zwykłej) emerytury. Jeżeli przeliczenie emerytury wcześniejszej na podstawie art. 110 wystąpi bezpośrednio przed wnioskiem o emeryturę zwykłą, to może minimalizować, a nawet wyłączać niekorzystny dla ubezpieczonego efekt reguły, że podstawę emerytury zwykłej po wcześniejszej stanowi podstawa

wymiaru emerytury wcześniejszej (art. 21 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 pkt 1), wówczas gdy przeliczenie w trybie art. 110 wystąpi w okresie obowiązywania tej samej kwoty bazowej, uwzględnianej później przy wniosku o zwykłą emeryturę (art. 53). Do obliczenia tej drugiej emerytury ubezpieczony może uzyskać taką samą kwotę bazową (art. 53 ust. 1 i 3). Przepis art. 53 ust. 4 może nie mieć wówczas zastosowania, zwłaszcza gdy dalszy okres „co najmniej 30 miesięcy” ubezpieczenia zostanie przyjęty (skonsumowany) jako nowa w całości lub w części podstawa wymiaru emerytury wcześniejszej obliczonej na podstawie art. 110.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy podjął uchwałę jak w sentencji.

/km/